

СТАРІЙШИНА ВІТЧИЗНЯНОЇ НАУКИ

У минулому, 2007 році, виповнилося 120 років зо дня народження основоположника науки про використання машин у землеробстві старійшини вітчизняної науки в галузі сільськогосподарської механіки Бориса Олексійовича Линтварьова.

Його ім'я за радянських часів було добре відоме всім фахівцям у галузі сільськогосподарської механіки, його книга «Наукові основи підвищення продуктивності землеробських агрегатів» була настільною книгою для вчених та фахівців, які займалися теорією та практикою експлуатації та обслуговування техніки в сільському господарстві.

Про нього фахівці пам'ятають і сьогодні. Проте, коли у 2005 році нам довелося побувати у ВІМі (Всеросійському інституті механізації, колишній Всесоюзний інститут механізації, створений ще 1930 року академіком В.П.Горячкіним), віднайти сліди багаторічної діяльності у ВІМі Б.О.Линтварьова виявилось не так просто.

Разом з архіваріусом інституту ми понад годину рилися в картотеках архіву, перебираючи особисті карточки співробітників, які працювали з 1930 року у ВІМі, проте, окрім карточки Н. Линтварьова (дружини Б.О.Линтварьова), яка працювала секретарем-машиністкою, віднайти щонебудь ще, що мало відношення до діяльності професора Б.О.Линтварьова, не вдалося. Коли, здавалося, надії вже немає і у нас виникло припущення, що особова справа Линтварьова вилучена адміністрацією інституту у зв'язку з підготовкою до 75-річчя інституту, архіваріус раптом згадала: «Линтварьов? Як же я могла забути!». І вона відвела нас в окрему кімнату архіву, в якій попід стінами стояли наповнені папками і книгами скляні шафи. На двох із них ми побачили таблички з прізвищем Б.О.Линтварьова. Це був особистий фонд професора, його публікації, документи і матеріали ще з дореволюційних часів: тексти лекцій про «Мотокультуру» (експлуатацію сільськогосподарських машин), які він читав ще у 20-ті роки в Ленінграді на факультеті індустріального землеробства, фото і, нарешті, папки з надрукованими на машинці різними варіантами його останньої багаторічної наукової праці «Наукові основи підвищення продуктивності землеробських агрегатів».

Він народився 8 серпня (20 серпня за н.с.) 1887 року в м. Харкові в сім'ї земського службовця. Після переїзду батьків на Волгу у зв'язку з важким матеріальним станом сім'ї, Борис Олексійович ще п'ятнадцятирічним підлітком починає зароб-

ляти гроші, даючи приватні уроки. У 1910 — 1913 роки в Ярославській, Костромській та Новгородській губерніях він працює на невеликих підприємствах, допомагає випробовувати та налагоджувати роботу двигунів. У 1908 році Борис Олексійович вступив і в 1916 році закінчив механічний факультет Петербурзького технологічного інституту (щоправда, диплом він одержав змогу захистити лише у 1924 році) за фахом «Двигуни внутрішнього згорання». Одночасно з навчанням в інституті він почав займатися науковою діяльністю, зокрема, випробуванням закордонних та вітчизняних тракторів та сільськогосподарської техніки, працюючи вченим-спеціалістом Бюро з с.-г. механіки Вченого комітету Департаменту землеробства. Разом з відомим вченим у галузі сільськогосподарського машинобудування проф. Д. Арцибашевим він приймає участь у створенні та роботі однієї з перших в країні Акимівської машиновипробувальної станції. В «Известиях бюро по с.-х. механіке», починаючи з 1913 року з'являються його перші наукові праці: «Випробування с.-г. двигунів», «Випробування трактора Каттерпілляр», «Випробування трактора Харт-Пірр» тощо.

У роки війни та революції він працює викладачем тракторної школи артилерійської бригади, продовжує наукову діяльність у Державному інституті дослідної агрономії (ДІДА), створеному на основі Бюро з с.-г. механіки.

У 20-ті роки Борис Олексійович приймає активну участь у створенні першого масового радянського трактора «Фордзон-путиловець», працюючи з 1924 по 1929 рік інженером та зам. начальника відділу технічного контролю з виробництва тракторів заводу «Красный путиловець». У 1929 році за дорученням Головлпрофосвіти він відвідав США з метою вивчення механізації сільського господарства та стану підготовки фахівців для аграрного сектора.

Водночас з 1924 року він веде викладацьку роботу: обирається професором, завідувачем кафедри мотокультури (кафедра експлуатації машин) Ленінградського інституту механізації с.-г., а з 1939 по 1941 роки працює в Азово-Чорноморському інституті механізації с.-г. Пер-

шим з радянських вчених створює навчальний курс «Машиновикористання в сільському господарстві», який було введено в навчальні програми ВНЗ та факультетів, які готували інженерні кадри для села. Ще у 1926 році Борису Олексійовичу було присвоєно вчене звання професора, а у 1937 — вчена ступінь кандидата технічних наук.

У 30-ті роки він продовжує наукові дослідження, працюючи в Ленінградському відділенні Всесоюзного інституту механізації та електрифікації с.-г. (ВІМЕ), де проводить вивчення, проектування та розробку бавовнозбиральної техніки, а також розробляє методику нормування польових операцій та норми тракторних робіт для Ленінградської області.

У 40-ві роки Борис Олексійович — професор, керівник лабораторії тракторного палива та масел ВІМ у Москві. У 1949 році він приїздить до Харкова і починає працювати завідувачем кафедри експлуатації МТП ХІМЕСГ. Зараз важко встановити причини його переїзду до Харкова. Припущення різні, ось одне з них. У 1949 р. була сфабрикована так звана «Ленінградська справа», яка супроводжувалася масовими арештами працівників культури, освіти, науки. А оскільки Борис Олексійович довго жив і працював у Ленінграді, то, можливо, він залишив столицю, щоб не потрапити під каток репресій. Рік, коли він приїхав у Харків, був нелегким для нашого інституту. У 1949 році уряд затвердив новий значно збільшений план набору студентів на очну, заочну та вечірню форми навчання, а також на річні курси підвищення кваліфікації механіків МТС. Чисельність нового набору досягла 525 чол. З 1949 року в умовах нестачі навчальних площ, викладацького і особливо лаборантського складу інститут змушений був перейти на 3-х зміну роботу — з 8.30 ранку до 23.20 ночі. Незважаючи на порівняно недовгий час роботи в інституті — у лютому 1951 року він знову повертається до Москви — Борис Олексійович залишив яскравий слід в житті кафедри, оскільки, переборюючи хворобу, продовжував наукові дослідження, передаючи свій досвід та знання колегам по роботі.

Повернувшись до Москви, він присвятив решту свого життя завершенню підсумкової роботи всієї своєї наукової діяльності — монографії «Наукові основи підвищення продуктивності землеробських агрегатів», яка була відредагована та видана вченими ДЕРЖНДТІ вже після смерті Бориса Олексійовича Линтварьова у 1960 році. Звертаючись до читачів, його колеги відмітили: «ДЕРЖНДТІ, видаючи працю проф. Линтварьова Б.О., незважаючи на окремі її недоліки, не вважає за необхідне робити в ній будь-які істотні зміни та скорочення. Повага до пам'яті найстарішого вченого не єдина цьому причина. Вся праця настільки однорідна за композицією і структурою, що в ній не можна відмовитися від окремих розділів без ризику зламати гармонійність та сувору логічну послідовність праці вцілому. Немає в цьому, власне, і необхідності».

Москальов Б.Г., завідувач кафедри історії України та політології, кандидат історичних наук, доцент;

Москальова Н.П., директор Музею історії, кандидат історичних наук, доцент